

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

Тези

64-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників, аспірантів та
студентів університету
Том 3

17 квітня по 11 травня 2012 р.

Полтава 2012

Секція фінансів, банківської справи та державного управління

УДК 336.2

*С.В. Онищенко, к.е.н., доцент
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ ТА БЮДЖЕТНА НЕЗБАЛАНСОВАНІСТЬ

Проблематика дослідження бюджетної безпеки держави передбачає змістовну та сутнісну характеристику цієї категорії, а також аналіз викликів, факторів, умов та чинників, що на неї впливають..

Стан бюджетної безпеки визначають не лише показники/ індикатори, а їх граничні значення, адже саме шляхом порівняння фактичних значень із граничними величинами виявляють реальні та потенційні загрози бюджетній безпеці держави. Це досить одностороннє твердження. Насправді важливу роль при оцінюванні рівня бюджетної безпеки однаково відіграють склад індикаторів, методологія їх нормування та інтегрального оцінювання, методи визначення порогових значень і самі порогові значення, які можуть змінюватися залежно від ситуації.

Водночас виникає задача наукового обґрунтування і своєчасного уточнення порогових та оптимальних значень індикаторів, наукового супроводження моніторингу індикаторів та ідентифікації основних загроз, прогнозування їх значень на перспективу, а також розробки програмних заходів щодо забезпечення прийняттого рівня бюджетної безпеки держави та організаційно-економічного механізму запобігання загроз бюджетній безпеці держави.

Оцінювання рівня бюджетної безпеки дає змогу відстежувати вплив впроваджуваних реформ та програм на стан захищеності бюджетної системи. Результати оцінювання слугують основою для прийняття виважених управлінських рішень у сфері бюджетної політики, спрямованих на мінімізацію ризиків та зміцнення бюджетної стійкості. Багато науковців наводять дуальний вплив бюджетної та податкової політики. Непослідовність бюджетної й податкової політики, її формування без урахування взаємозв'язку з реформуванням бюджетної політики, системи пенсійного забезпечення та інших сфер суспільного життя, відсутність належного прогнозування бюджетних, економічних та соціальних наслідків змін у системі оподаткування унеможливило виконання всіх поставлених цілей і завдань щодо проведених податкових реформ та призвело до негативного впливу на стан державних фінансів. Нерівномірний розподіл податкового навантаження заважає конкуренції та створює умови для тінізації економіки, що спричиняю проблеми з наповненням бюджетів усіх рівнів [1; 2; 3].

Податкові норми мають неоднозначне тлумачення під час їх застосування, що негативно впливає на діяльність вітчизняних бізнесових структур та знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів. Неefективність заходів податкового контролю призводить до

низького рівня дотримання вимог податкового законодавства та відсутності лояльності платників до сплати податків.

Аналізуючи європейський досвід, важливими пріоритетними напрямами є стратегічне планування та макроекономічне й бюджетне прогнозування. Варто наголосити, що у бюджетному плануванні до тепер використовується однорічний період, незважаючи на те, що головні розпорядники бюджетних коштів готують свої запити на плановий та два наступні періоди, індикативні показники в цих бюджетних запитах мають обмежене використання під час планування видатків у наступних періодах. Питання результативності процесу визначення зв'язків між бюджетними програмами головних розпорядників бюджетних коштів та їхніми стратегічними цілями залишається неврегульованим через відсутність цілісної системи стратегічного планування та ієрархії стратегічних документів. В умовах запровадження середньострокового бюджетного планування в Україні надійність макроекономічних та бюджетних прогнозів як річних, так і середньострокових, є дуже важливою. На надійність прогнозів впливають об'єктивні чинники (макроекономічна нестабільність), а також той факт, що вони є незахищеними від політичного втручання з метою задоволення потреб у фінансуванні й формування у суспільстві позитивного сприйняття розвитку економіки.

Водночас, обмеженість заходів державної політики зі скорочення бюджетних витрат і стимулювання додаткових надходжень змушує уряди та парламенти багатьох країн упроваджувати законодавчі норми, які б обмежували або забороняли бюджетну незбалансованість. Отже, проблема дефіцитної незбалансованості бюджету змушує сьогодні більшість країн вживати кардинальних заходів для її подолання. Обмеженість заходів державної політики зі скорочення бюджетних витрат і стимулювання додаткових надходжень змушує уряди та парламенти багатьох країн упроваджувати законодавчі норми, які б обмежували або забороняли бюджетну незбалансованість [2; 3].

На рівень забезпечення бюджетної безпеки впливає не тільки бюджетна незбалансованість, а й розмір державного боргу, його динаміка, структура, темпи зростання та ефективність державної боргової політики. Тому актуальним є визначення основних пріоритетів державної боргової політики, зокрема щодо пропорцій і порядку здійснення зовнішніх та внутрішніх запозичень. Значний розмір та накопичення та зростання державного боргу в більшості країн світу залишає актуальним питання розроблення підходів до регулювання державної заборгованості з урахуванням її позитивного і негативного впливу на економіку.

Виявлені проблемні аспекти при формуванні державного бюджету, бюджетна незбалансованість, боргова залежність безпосередньо впливають на рівень бюджетної безпеки держави. Доведено, що бюджетна система перебуває у тісній взаємодії із фіскальною політикою, грошово-кредитним ринком та борговою складовою, що породжує потенційні ризики та загрози для стабільного розвитку.

Наявна практика нескоординованої діяльності зазначених вище сфер чітко прослідковується в процесі складання проекту державного бюджету

на кожний наступний рік, що базується на прогнозних макропоказниках, серед яких виділяють індекси споживчих та оптових цін, номінальний обмінний курс гривні, структуру та рівень видатків державного бюджету.

Відтак, постає необхідність в узгодженні бюджетної, боргової, фіскальної та монетарної політики держави з метою забезпечення безпечного соціально-економічного зростання. Перспективні напрями такої політики мають передбачати комплексне вирішення виявлених проблем у сфері бюджетного планування та прогнозування, а також посилення координації між основними складовими фінансової системи країни.

Пріоритети бюджетної політики мають визначатися на засадах комплексного підходу в контексті формування концепції бюджетної політики з урахуванням виявлення та аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають процеси розвитку суспільства, урахування ієрархічних складових державної системи пріоритетів, що передбачають довгострокові пріоритети держави та середньострокові пріоритети територій. Дотримання такої вимоги до формування і реалізації пріоритетів бюджетної політики можливе шляхом виконання основних завдань певного етапу розвитку суспільства і забезпечення тісного взаємозв'язку між важливими напрямками фінансової політики. Основою відбору пріоритетів мають бути науково обґрунтоване визначення напрямів і оцінка реальних фінансових можливостей реалізації пріоритетних програм з використанням бюджетних коштів.

Головним завданням бюджетного управління є досягнення та збереження бюджетної рівноваги, сучасні економісти переконані, що питання полягає не збалансуванні державного бюджету, а в тому, щоб бюджет балансував економіку [3]. Подальші наукові дослідження бюджетної, фінансової та економічної безпеки держави мають бути зосереджені на обґрунтуванні та удосконаленні комплексного оцінювання бюджетної безпеки держави з урахування глобалізаційних викликів, а також узгодження методологічних положень теорії економічної безпеки держави й теорії сталого розвитку держави.

Література

1. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті (теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів) / В.Л. Андрущенко. – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.
2. Василик О.Д. Державні фінанси України : Навчальний посібник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 606 с.
3. Засади формування бюджетної політики держави : [наукова монографія] / [М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, І. О. Плужников, та ін.] ; за наук. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка. – К.: НАУ, 2003. – 284 с.
4. Міністерство фінансів України. // Офіційний веб-портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
5. Про порядок виконання Державного бюджету України : Указ Президента України від 18 червня 1993 р. № 219/93 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парл. вид-во, 2003.